

פרולוג

מדריד, ספרד, 1609 – ה' אלפים שס"ט

המולה קלה ממלאת את חדר המגורים הגדול שבבית משפחת אנריקס. ידידותיה של קרולינה, נשות סוחרים עשירות ובעלות טעם, בוחנות את מלתחת החתונה שלה ומחוות דעתן בכובד ראש. אם החתן מקבלת את מחמאותיהן של אורחותיה בחיוך גאה ומשבחת את צוות התופרות המקצועי שעמל על הכנת בגדי החתונה שלה ושל בנות המשפחה המורחבת. היא לא שוכחת להציע כיבוד לידידותיה הרבות, ומה שהוגדר בתחילה כמפגש ידידות קליל, הופך לאירוע חברתי ארוך ומרתק.

באחד החדרים הסמוכים, חלון גדול קרוע באחד מקירותיו והוא צופה לעבר הבוסתן הפרטי של האחווה, מסיים החייט לבצע שינויים אחרונים בגלימת החתנים של אלפרדו ומבקש ממנו לעטות אותה למדידה אחרונה. גם אותו מקיפים ידידים אחדים, אך למול השיח הקולני של ידידות אימו, שחודר בלי קושי מחדר המגורים – מחמאותיהם נראות חיוורות במקצת. אבל אלפרדו מכיר את חבריו ומקבל את ברכותיהם המאופקות בתודה נרגשת.

בעוד שלושה ימים יחול יומו הגדול. יום חתונתו. ההכנות בשיאן; בגדי הפאר נמסרים לגיהוץ אחרון, צוות העובדים כבר עמל על הכנת הסעודה הגדולה שתערך בחצר הבית ועשרות המוזמנים אישרו את הגעתם: משפחותיהם הקטנות של החתן והכלה, מכריו ומוקיריו של אביו, חבריו לאוניברסיטה וידידים רבים נוספים.

אלפרדו מביט במראה על דמותו החנוטה בחולצה בהירה בעלת שרוולים תפוחים וצווארון תחרה עגול וגדול. הוא מרגיש את ליבו

פועם בהתרגשות ומנסה לרסן אותו. הוא חתן. כלתו היא כל מה שאבא ואימא ביקשו תמיד בעבורו. אומנם אביה של בלנקה הוא סוחר מהמעמד הבינוני ואינו חבר בגילדת הסוחרים אשר סבסטיאן אנריקס משתייך אליה, והשדוך יוצא הדופן גרם לכמה גבות להתרומם בתמיחה, אבל משפחת אנריקס לא ייחסה לכך חשיבות.

חבריו של אלפרדו סובבים אותו, מתבדחים ביניהם על פיזור הנפש שאופף את החתן הטרי, הופך אותו למהורהר עד כדי כך שאינו מגיב לפטפוטיהם הקלילים. החתן מחייך קלושות, חיזור מעט, אינו יכול לספר להם מה תופס את מחשבותיו. החייט מבקש בחזרה את בגדי החתנים, ואלפרדו פושט את הגלימה, מחליף את שאר פרטי הלבוש לבגדי היום-יום שלו ומעביר את הביגוד החגיגי למשמרת עד ליום החתונה.

אחר כך הוא יוצא עם חבריו לחצר שטופת השמש. הם יושבים בפינת ישיבה מוצלת בבוסתן ומשוחחים בערנות על הלימודים באוניברסיטה ועל ההתפתחויות הפוליטיות האחרונות.

"בהחלט הגיע הזמן לגרש את המוריסקוס¹ העלובים מארצנו היפה", טוען קרלוס. "צאצאי המוסלמים האלה שומרים על תרבותם ופוגמים בשלימות של ספרד כמדינה נוצרית".

"אכן", מסכים אלפרדו. "עידן חדש מתחיל. המלך פליפה עשה צעד חכם. ספרד כולה מודה לו על כך".

"הצווים יצאו בדיוק לקראת יום חתונתך. איזו מתנה מלבבת קיבלת, אלפרדו!"

אלפרדו צוחק. "ובכן, הייתי מאושר אם הוד מלכותו היה מעריך אותי עד כדי כך שיישלח לי מתנה לחתונה, אבל גם בלי הקדשה אישית שלו אני מקבל בברכה את גירושם של המורים הקטנים".

1 | מוריסקוס – מורים קטנים. כינוי גנאי לצאצאי המוסלמים שאולצו להתנצר בכוח על ידי הכנסייה הקתולית בספרד.

"ומה לגבי המאראנוס? היהודים השקרנים האלה מסתובבים בינינו, מראים את עצמם כקתולים אדוקים כלפי חוץ ובפנים בזים לנו ויורקים על הצלב!" אומר חואן, "גם אותם צריך לגרש!"

"לך תדע מי הם", אלפרדו מושך בכתפיו, פניו חתומות. "אף שיש מידע מדויק על צאצאי היהודים, קשה מאוד לדעת מי נאמן באמת לנצרות ומי בז לה בסתר".

"לאינקוויזיציה יש עבודה רבה, אבל היא לא מתייאשת וחושפת את המאראנוס אחד לאחד. הנה, רק בשבוע שעבר נתפס אחד הפרופסורים באוניברסיטה, והחקירה שלו בטח תוביל לעשרות נוספים".

"השכן שלך, אלפרדו, הוא ידיד של הבישוף ברנרדו דה סנדובל אי רואחס, נכון?"

"הקצין דה ויליאריאל, רוזן סגוביה?" קולו של אלפרדו מלא כבוד והערצה. "כן, הוא גר לא רחוק מכאן. הוא חבר קרוב מאוד של הבישוף ברנרדו וגם דודן רחוק של המלך".

"והוא לא יכול לעשות משהו למען המטרה? לפעול אצל הבישוף או המלך לגרש את צאצאי היהודים, או לפחות את כל אלו שנחשדים בהתייחדות?"

"אני משוכנע שהוא מנסה", אומר אלפרדו, משוכנע באמת. רוזן סגוביה מלא שנאה. הוא לא יניח למאמיני דת משה להיוותר באמונתם. בשום מקום, ובעיקר לא על אדמת ספרד. "אבל בואו נדבר על דברים אחרים", הוא מבקש, מתנער. "אני מעדיף לא להעכיר את ההכנות לחתונה שלי במחשבות על הכופרים האלו".

"אין בעיה", חבריו נענים לאתגר, ואת הדקות הבאות מעבירים בהחלפת חוויות אישיות. הם משעשעים את ליבו של החתן ונהנים לראות את הסומק פורח שוב בלחייו החיוורות. חברותיה של אימו עוזבות בזו אחר זו, ומבלי שירגישו את הזמן שחולף – מתחילה השמש לנטות מערבה.

לאחר שעה ארוכה מופיעה דמות בפינת הישיבה. סבסטיאן אנריקס, זקוף ומרשים, עומד מתחת לעץ השיזף. קרני שמש אדומות חודרות מבעד לענפים ומדגישות את תווי פניו המחוטבים. "אלפרדו", הוא פונה לבנו, "אני רוצה לשבת איתך על עניינים אחרונים, היפרד בבקשה מחברייך וגש לחדר העבודה שלי".

אלפרדו מתרומם מייד. המתח שב לשלוט בתנועותיו. "כמובן, אבא".

חבריו של החתן מבינים את הרמז ונפרדים ממנו בלחיצת יד איתנה. "ניפגש בכנסייה, בעוד שלושה ימים", מחייך חואן, וגונזלו טופח על כתפו: "אל תלחץ כל כך, זו בסך הכול חתונה!"

אלפרדו צוחק ומלווה אותם החוצה. הוא נפרד מהם בשער החצר, צועד בקלילות חזרה אל הבית, ורק כשהוא סוגר מאחוריו את דלת חדר העבודה של אביו הוא מניח לחיוורון להציף את פניו. "אני מוכן, אבא", הוא אומר, נושם עמוקות. בעוד שלושה ימים יחגגו איתו כל חבריו ומכריו. הם ילוו אותו בתשואות לטקס בכנסייה ואחר כך ישמחו את ליבו בסעודת החתונה, ירקדו לפניו וישעשעו אותו עד שיגיע זמנו ללכת אל ביתו הטרי.

בית, שיהיה אז בן שלושה ימים.

סבסטיאן מניח את ידיו על ראשו של אלפרדו, מברך אותו בברכת אב. "מזל טוב, בן שלי. בוא, כולם כבר מחכים לנו".

הזזה משותפת של ארון הספרים הגדול חושפת מדרגות צרות שמובילות לחדר נסתר ואפלולי בקומת המרתף של הבית. המוזמנים המעטים מחכים להם בכיליון עיניים. "מזל טוב!" הם קוראים כשאלפרדו נכנס וטופחים על שכמו. חבריו הקרובים, מנואל ודומינגו, מעניקים לו חיבוק קצר ואמיץ.

אלפרדו מתבונן סביב. החדר, שמשמש תמיד להתכנסויות הדתיות של הקהילה הקטנה שלהם, כאילו שינה את פניו. הקירות קושטו. הרצפה רופדה בשטיח רך. נברשות קריסטל הועמדו על השולחן, מלאות שמן

זית יקר ומפיצות אור בהיר וצלול. לצידן מניחות אימו ואיזבל דה קסטרו המבוגרת את הכיבוד העשיר שהוכן לכבוד האירוע המרגש.

בלנקה כלתו יושבת על כיסא עטוף בבד לבן, שמלתה עדינה ויפהפייה, עשויה משי בהיר ורקומה אבני חן קטנטנות. זוהר מיוחד נסוך על פניה והיא מקבלת בחיוך נרגש את ברכות ה'מזל טוב' הרבות.

לצידה עומד אביה המאושר. לא כל אחד זוכה להשיא את ביתו לבנם היחיד של סבסטיאן וקרולינה, נשיאי הקהילה שלהם. הוא זכה. בלנקה זכתה. אמונתה היהודית של בלנקה חזקה ועיקשת, אף שמאז ילדותה, מפטירת אימה – חונכה בעיקר בידי אומנות נוצריות.

"שנתחיל?" אמדאו אלוריס מכחכח בגרונו. "כולם כאן?"

"אכן", מאשרת קרולינה בסיפוק. אפילו ז'וז'ה התימהוני שמאחר תדיר, הופיע בזמן. ברדסו מכסה את פניו כמו תמיד, אך בניגוד לתמיד, היום הוא לבן וחגיגי ולא שחור וקודר.

"אם כך, מצוין!"

אלפרדו מוזמן לגשת לכלה ולכסות את פניה בבד לבן, דקיק. מבטו פוגש בעיניה הירוקות שיש בהן תערובת של רכות ונחישות. התרגשות גואה בו. גם הם, כמו הוריהם לפנייהם, מוכנים להקים בית של מסירות נפש לדת משה, להסתכן בעבודה.

אמדאו אלוריס מנהל את טקס החתונה ביד רמה. חבריו של החתן מזמרים בשקט נעימות חרישיות, מרגשות. שפת השירה היא ספרדית, אך בין הקטעים משובצים חלקי פסוקים בשפת הקודש היהודית. הם לא באמת יודעים כיצד מתנהלת חתונה יהודית. פרטי מידע קלושים הגיעו אליהם מארצות החופש שמעבר לים והם קיבצו אותם אחד לאחד, יוצרים מהם טקס ייחודי, שעיקרו הוא התבדלות מכל מנהג כנסייתי שעליהם לקיים מתוקף היותם נוצרים קתולים כלפי חוץ.

כאשר המוזמנים סועדים את ליבם ממטעמיה של קרולינה, נשיאת הקהילה ואם החתן, עומדת היא ונושאת נאום בנוי לתלפיות, שוזרת באומנות מיוחדת קטעים מן התנ"ך, התלמוד וספרות ספרדית

עכשווית. מרתקת את השומעים ומחדירה בהם אמונה, אומץ וכוח להתגבר על קשיי חייהם.

אלפרדו יושב ליד אשתו הצעירה. הלילה הם ייפרדו. בלנקה תשוב עם אביה לביתה והוא יישאר אצל הוריו. בעוד שלושה ימים, כשהעיר כולה תדע שבנו של סבסטיאן אנריקס בא בברית הנישואין, הם יעברו לביתם הקטן והיפה, שכבר מוכן בעבורם לארחם מבית אביה של בלנקה.

החתונה נמשכת עד השעות הקטנות של הלילה. הקהל קטן ולבוש בפשטות, אבל השמחה אמיתית ופורצת את גבולותיו של החדר הקטן, מרחיבה אותו, כמעט משכיחה מהנוכחים את העובדה שהם מסתתרים מתחת לפני הקרקע. כשיצאו מכאן שוב יטפח על פניהם פחד המוות התמידי, פחד שלמדו לקבל כטבע ממש.

x x x

זמן לא רב אחרי החתונה מתחיל אלפרדו בפעילות שוטפת למען צעירי הקהילה. הוא טורח להקים צריף נסתר בסבך היער שסמוך לעיר, מקשט אותו בסמלים נוצריים ושפע של מסיחי דעת כגון לוח שחמט יפהפה ועליו כלי משחק מזכוכית, קלפים למשחקים שונים, ספרים אחדים ועוד.

המקום, שמטופח על ידו באהבה, נראה כמועדון נוער לכל דבר. זר, אם יגיע למקום, יצטער על שנות נעוריו שחלפו ועל העובדה שאינו יכול להצטרף לקבוצה המאושרת שהמקום הזה שייך לה.

הנערים שמגיעים הנה מעטים אך מגוונים מאוד. יש ביניהם שלושה בנים של סוחרים, שניים של אנשי צבא, אחים ממשפחת רופאים מפורסמת, בני דודים שהוריהם עובדים במשק בית ואפילו בן של סנדלר. בחיי השקר הגלויים שלהם הם אינם מכירים אחד את השני. כל אחד מהם גר בחלקה האחר של העיר ושייך למעמד אחר, אבל בצריף הקטן של אלפרדו הופכים כולם לאחים, והקשר ביניהם נעשה אמיץ עם כל מפגש.

בלנקה אוהבת להגיע עם אלפרדו להתכנסויות הסודיות בצריף. היא מקפידה להביא איתה משהו מתוק בעבור המשתתפים, ובזמן שבעלה מדבר עם הנערים היא יושבת מהצד ומתבוננת בהם. אהבתם זורמת אליו בגלים והוא מצידו נותן להם את כל ליבו. הם משוחחים על הכול, בפתיחות נדירה שבדרך כלל אינם זוכים לה.

הוריו של אלפרדו תומכים בפעילותו, ולא פעם מגיע אחד מהם כדי לדבר לפני הנערים, שחלקם התוודעו רק זמן קצר לפני כן לסוד חייהם ולאתגר הקשה שהוא מציב בפניהם. המפגשים האלו מעצימים אותם והופכים את סודם ממשא כבד לדבר שיש להתגאות בו, גם אם בסתר.

הקהילה כולה מורווחת מפעילותו של אלפרדו אנריקס הצעיר, פעילות יוצאת דופן שנדיר למצוא בקהילות אנוסים אחרות. אלפרדו ובלנקה מלאי סיפוק, והנערים, ששמחים על האפשרות לפגוש אחרים שמתמודדים כמותם, תומכים זה בזה ומעודדים האחד את חברו.

רק מי שצריך לדעת על הפעילות יודע עליה, ורק נערים בגיל המתאים מבני הקהילה יודעים על הצריף ועל מיקומו. הכול מתנהל על מי מנוחות ובהירות המתבקשת, ותקופה חדשה ויפה זורחת על קהילת האנוסים הקטנה שבמערב מדריד.

כל זה נפסק ביום שבו מופיע מלאך חבלה בדמותו של רוזן סגוביה ליד דלתו הפרוצה של הצריף, כחיה המשחרת לטרף.